

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

-
- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin**
-
- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin**

Esityksellä ei oleteta olevan merkittävää vaikutusta työttömyyskassojen toimintaan. Kassojen jäsenmäärä voi jopa lisääntyä, jos halukkuus liittyä työttömyyskassoihin lisääntyy sen vuoksi, että työntekijät haluavat välttyä tarveharkinnalta ja odotusajalta työttömyyden sattuessa, koska kassan maksamaan ansiopäivärahaan ei tarveharkintaa sovelleta. Lisäksi peruspäivärahan ja työmarkkinatuen muuttuminen yleistueksi täytyy huomioida mm. kassojen neuvonnassa, viestinnässä ja päätösmalleissa.

Esityksellä voi olla vaikutusta sellaisiin kassojen jäseniin, jotka nykyjärjestelmässä saavat Kelan maksamaa peruspäivärahaa sen vuoksi, että työssäoloehto on täyttynyt, mutta kassan jäsenyysehto ei. Jatkossa tällaiset jäsenet siirtyisivät yleistuen piiriin, jota koskee tarveharkinta ja odotusaika, joita ei peruspäivärahassa ole ollut. Työmarkkinatukeen tarveharkintaa ja odotusaikaa on sovellettu jo aiemmin. Tosin tarveharkinta on esityksen mukaan vaikuttanut melko harvaan työmarkkinatuen saajaan. Jos oletetaan, että tarveharkintatilanteet eivät olennaisesti lisäännä nykyisten peruspäivärahan saajien siirtyessä yleistuen piiriin, ei tarveharkinta ole jatkossakaan kovin yleistä. Myös odotusajan vaikutusta vähentää se, että odotusajasta vähennetään työskentelyaika, joka kerryttää työssäoloehto. Näin ollen esim. kokonaan työssäoloehdon täyttäneille ei odotusaikaa aseteta. Sitä ei aseteta myöskään peruskoulun tai lukion jälkeisen ammatillisen tutkinnon suorittaneille.

Kassojen jäseniin esityksellä voi olla vaikutusta myös omavastuuajan ja ansiopäivärahan perusteena olevan ns. vuositulomäärittelyn osalta jäljempänä kuvatulla tavalla.

- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**

-

- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**

-

- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**

-

- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**

Yleistukea koskevan lakiesityksen 14 §:n 5 momentissa todetaan, että omavastuu aika on voimassa siihen asti, kunnes henkilö tulee oikeutetuksi työttömyysturvalain mukaiseen ansiopäivärahaan. Työttömyysturvalain omavastuu aikaa koskeva 5 luvun 13 § puolestaan muutettaisiin siten, että omavastuu aika asetetaan kerran 6 luvun 7 §:ssä säädettyä ansiopäivärahan enimmäisaikaa kohti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tilanteissa, joissa kassan jäsenen työssäoloaika täyttyy, mutta kassan jäsenyysehto ei, Kela jaksottaa lomakorvauksen (jos työsuhteen päättyessä maksettu lomakorvausta) ja asettaa yleistuen omavastuuajan seitsemän päivää. Jäsenen tultua oikeutetuksi ansiopäivärahaan jäsenyysehdon täytyessä, yleistuen omavastuuajan voimassaolo päättyy ja työttömyyskassa asettaa ansiopäivärahan omavastuuajan seitsemän päivää. Henkilölle voi tulla kaksi omavastuu aikaa peräkkäin.

Esimerkki:

Hakija on liittynyt työttömyyskassaan 17.3.25 ja hänen työsuhteensa kestää ajan 17.3.25-15.2.26. Palkka maksetaan työntekokuukautena ja jokainen kalenterikuukausi kerryttää työssäoloaika täydellä kuukaudella. Työssäoloaika täyttyy ajalta 1.3.25-28.2.26 ja oikeus ansiopäivärahaan voisi alkaa 16.2.26. Jäsenyysehto on kuitenkin täynnä vasta 16.3.26 eli ajalta 16.2.-16.3.26 jäsenen tulee hakea yleistukea Kelasta. Kela on jaksottanut lomakorvauksen esim. ajalle 16.2.-5.3.26 ja asettanut omavastuuajan ajalle 6.3.-16.3.26. Hakijan siirtyessä kassan ansiopäivärahan piiriin 17.3.26 alkaen, tulee hänelle heti uusi omavastuu aika asetettavaksi ajalle 17.3.-25.3.26. Nykyjärjestelmässä jäsen on hakenut peruspäivärahaa ajalta, jolloin työssäoloaika on ollut täynnä, mutta jäsenyysehto ei. Peruspäivärahan osalta vastaavaa ongelmaa ei ole ollut, koska peruspäivärahan omavastuu aika on luettu hyväksi myös ansiopäivärahassa.

Kahden peräkkäisen omavastuuajan ongelmaa voisi vähentää sillä, että kassan jäsenyysehto kertyisi samalla tavalla kuin työssäoloaika, jolloin yllä mainitussa esimerkissä ansiopäivärahan omavastuu aika voitaisiin asettaa 16.2.26 alkaen eikä jäsenen tarvitsisi hakea Kelasta yleistukea lainkaan. Tämä myös vähentäisi jäsenen etuushakemusten turhia siirtelyjä Kelan ja kassojen välillä ja

olisi omiaan yksinkertaistamaan työttömyysturvajärjestelmää. Tästä jäsenyysehdon muuttamisesta on lausuttu sosiaali- ja terveysministeriölle jo tuloperusteista työssäoloehdotusta koskevien lausuntojen yhteydessä ja nyt asialla on entistä suurempi merkitys, jos omavastuuaikaa koskevat säännökset jäävät siihen muotoon kuin ne hallituksen esitysluonnoksessa ovat.

- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**

-

- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

-

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

-

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

-

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Lakiesityksen perusteluissa voisi ottaa tarkemmin kantaa EU-säädösten soveltuvuuteen yleistukeen. Lakiesityksestä saa sen käsityksen, että yleistuen on tarkoitus olla EU-perusasetuksen (883/2004) 9 luvussa tarkoitettu erityisiin maksuihin perustumaton rahaetuus eikä 6 luvussa tarkoitettu työttömyysetuus. Esityksessä voisi täsmentää, voiko yleistuki joissain tapauksissa olla perusasetuksessa tarkoitettu työttömyysetuus (esim. silloin, kun sitä maksetaan työssäoloehdon täyttäneille ja etuuden rahoitus tulee osittain työttömyysvakuutusmaksun tuotosta). Tällä jaottelulla on vaikutusta siihen, miltä osin perusasetuksen työttömyysetuuksia koskevat säännökset (mm. etuuden maksaminen ulkomaan työnhaun ajalta) voivat tulla sovellettavaksi yleistukeen. Lisäksi esityksessä voisi täsmentää, sovelletaanko yleistuen hakijan asuinpaikan määrittelyyn EU-säännöksiä lainkaan vai määräytyykö asuinpaikka pelkästään asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (16/2019) 5, 6 ja 10 §:ien mukaan? Yleistukea koskevan lakiesityksen 1 luvun 6 §:ssä ei ole vastaavaa säännöstä kuin työttömyysturvalain 1 luvun 8 a §:n 2 momentissa on EU-säännösten huomioimisesta.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ehdoteta mitään muutoksia työttömyysetuutta määrättäessä huomioon otettavasta tulosta annettuun asetukseen (1332/2002). Vuositulomäärittelyn osalta yleistukea ei näin ollen voitaisi huomioida, ellei sitä lisättäisi asetuksen 5 § listaukseen huomioitavista tuloista. Nykyisen asetuksen mukaan työttömyysturvalain mukainen

työttömyysetuus (johon lukeutuvat myös peruspäiväraha ja työmarkkinatuki) huomioidaan vuositulomäärittelyssä. Jatkossa, kun yleistuki ei ole enää työttömyysturvalaissa tarkoitettu työttömyysetuus, jäisi se vuositulomäärittelyn ulkopuolelle. Niinpä yleistuki tulisi lisätä edellä mainitun asetuksen listaukseen vuositulomäärittelyssä huomioitavista tuloista. Avoimessa työttömyyskassassa on kausiluonteisessa työssä työskenteleviä jäseniä, joille tulee tehtäväksi vuositulomäärittely. Näiden jäsenten asema heikkenee, jos ns. tuloasetusta ei muuteta kassan ehdottamalla tavalla.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**
 -
- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**
 -

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoidessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

-

Mäkelä Pete
Avoin työttömyyskassa